

CRÒNICA DEL SETGE DE BARCELONA DE 1713-1714, DEL NOTARI
ALEIX CLARAMUNT: *PER DESENGANY DELS ESDEVENIDORS**

○ — AGUSTÍ ALCOBERRO I PERICAY
UNIVERSITAT DE BARCELONA

El notari Aleix Claramunt va redactar una interessant crònica del setge de Barcelona de 1713-1714. Ho va fer en el seu *Primum manuale*, corresponent als anys 1712-1715.¹ La crònica de Claramunt guarda un interès especial per motius diversos. D'una banda, es refereix a un episodi clau de la nostra història, que tanmateix disposa de molt pocs relats escrits per testimonis presencials. Aquest fet contrasta amb l'abundant narrativa cronística que han generat d'altres episodis pròxims en el temps, fins i tot de la mateixa guerra de Successió² —i ve a constatar l'interès dels coetanis per ocultar aquells esdeveniments, des d'una deliberada política d'amnèsia, per a uns, o, simplement, per a d'altres, per por a la repressió.

D'altra banda, el text de Claramunt correspon a una persona que, com moltes altres, en especial entre la gent d'ordre, va optar per abandonar la ciutat durant el setge. Aquest fet, i la inusitada mobilitat del personatge a causa de la por a la repressió popular, li permeteren conèixer —i explicar— realitats molt diverses, tant des del punt de vista cronològic com geogràfic.

Finalment, el relat en primera persona d'un opositor a la darrera resistència de Catalunya permet conèixer la lògica històrica d'aquells catalans que, com el mateix Claramunt, van ser acusats de «botiflers traïdors».

* Aquest estudi s'emmarca en els treballs del grup de recerca consolidat «Grup d'estudi de les institucions i de la societat a la Catalunya moderna» (2005SGR 00633) i en el projecte del Ministerio de Educación y Ciencia «Cataluña en la España moderna: memoria histórica y proyecto político» (HUM2005-01953/HIST).

1. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), Aleix Claramunt, *Primum manuale...*, foli inicial no numerat (r i v) i f. 142v-147v.

2. «Un balanç global de les cròniques de la guerra a Catalunya», a Rosa M. ALABRÚS (ed.), *Escrips polítics del segle XVIII*, vol. IV, *Cròniques de la Guerra de Successió*, Vic: Eumo, 2006.

La crònica: objectius i forma

La motivació que porta Claramunt a escriure la seva crònica queda reflectida en el títol del nostre article, citació literal del document: «per desengany dels esdevenidors.» Al llarg del text, Claramunt repeteix aquesta mateixa idea amb expressions diverses: «*ad perpetuam rei memoriam*», «per esdevenidora memòria y exemplar dels qui ho llegiran», etc. Aquesta voluntat didàctica li permet superar el dol que suposa recordar aquells fets («gran llanto causa lo contar esto», afirma) i encarar el seu objectiu final. I aquest no és altre que prevenir les generacions futures de l'exigència inexcusable d'obeir sempre els reis. Així, Claramunt qualifica de «gran error [...] voler-se oposar esta ciutat, com se oposà, sens costat ni patrocini algú, al poder y armas de nostre rey y senyor don Felip quint (que Déu guarde y prospere) y del de Fransa». «Gran ceguera està estada esta tregèdia», afirma més endavant. «Gran càstich de Déu és estat a esta ciutat», afegeix. I, en clau de moral, conclou:

Y axí lo que ab darramament de molta sanch havien alcansat nostres passats lo perdérem derramant-ne moltíssima per a pèrdrer nostres privilegis que tant havian costat. Y haver-los volgut pèrdrer tant voluntàriament, com sobre resta explicat, no essent de la intenció de la magestad en llevar-los. Y se podan donar moltes gràcias a Déu com tots los habitants no foren degollats y saquejats, que se pot atribuhir a miracle y a la gran clemència del rey nostre senyor, que no ha permès se venjassen los agravis se li havian fet. Vulla sa divina magestad mirar-nos ab ulls de pietat perquè sapiam esmenar-nos y cumplir a la obligació de lleals vassalls. Que ab lo temps se acomòdan las cosas. Axí sie. Amén.

Però la parcialitat manifesta, i desitjada, del text no li impedeix descriure de primera mà fets de gran interès, com veurem. Claramunt expressa fins i tot amb prou verisme la política de terrorisme militar aplicada al reparaís per les tropes borbòniques —si bé sense assenyalar— les mai com a culpables directes, o, en altres casos, justificant el seu comportament, o repartint-ne les culpes. Així, en una mena de balanç d'allò que va veure, afirma:

Y durant dit siti de Barcelona, que ha durat per espay de un any, un mes y 18 dias, no han succehit sinó robos, cremas de

moltíssims llochs y vilas de gran circumstància, saqueichs, morts penjats per los abres, degollaments no sols de dotsenas sinó de sis y set-cents hòmens y soldats.

La redacció del text que ens ha perviscut es va fer en dues etapes. La primera correspon al full d'encapçalament del manual. En ella dona notícia del text interior. L'encapçalament va ser redactat a cavall dels anys 1720 i 1721. Així, es refereix a «est any 1720», però també, de manera més precisa, a «vuy que som en lo febrer 24, dia de sant Mathias, de 1721». Per aquest motiu, l'autor inclou diverses referències a la guerra de la Quàdruple Aliança, en què assenyala una línia de continuïtat amb la guerra de Successió, i encara a la pesta de Marsella d'aquell darrer any.

El cos central del text ocupa els folis 142v-147v del mateix manual. Aquí, el relat s'inicia el juliol de 1713 i acaba el setembre de 1714, poc després de la caiguda de Barcelona, moment en què molt probablement va ser redactat. El document anterior és l'última acta notarial realitzada per Claramunt a Barcelona i està datat el 23 de juliol de 1713, el dia abans que abandonés la ciutat. Per la seva banda, el document que segueix a la crònica és una acta notarial redactada a Premià, la vila on es traslladà inicialment, el 2 d'agost.

Tanmateix, a l'encapçalament, Claramunt es refereix a una tercera obra, que no hem pogut localitzar, però que podria tenir un notable interès històric. L'anomena «lo llibre de papers curiosos gustaré fer» i avança que hi inclourà, entre altres coses, «vários papers» referits a l'actuació de l'armada espanyola al Mediterrani l'any 1720. Per la seva banda, a la crònica pròpiament dita, el notari es refereix a un dibuix de l'eclipsi total que es produí a Barcelona el 1706, en el moment del trencament del primer setge borbònic. Aquest dibuix, segons el notari, havia de ser a la coberta del manual («lo eclipse horrorós designat en la cara de est manual»). Tanmateix, tampoc no hem pogut localitzar-lo.

El notari Aleix Claramunt, abans i després del setge

Segons afirma ell mateix, el pare d'Aleix Claramunt era militar professional des de 1679. El 1714 havia assolit el grau de capità i comissari de l'artilleria de l'exèrcit d'Andalusia, amb plaça a Cadis. Durant la guerra de Successió va seguir «sempre lo partit del rey»; així, va partici-

par a la batalla d'Almansa i va ser empresonat tres vegades per les tropes aliades. També un germà d'Aleix, anomenat Salvador, es trobava a la fi de la guerra a l'exèrcit d'Andalusia, en qualitat d'alferes. Per contra, la seva mare va restar a Barcelona durant tot el darrer setge borbònic.

Tanmateix, la casa familiar, situada al carrer de Basea, va ser destruïda en un bombardeig produït en el setge de 1697,³ i altre cop en el de 1706.

Aleix, que el 1700 es trobava estudiant a Madrid, segons afirma, va aprendre l'ofici de notari a la notaria de Francesc Móra, «mon mestre», «en la qual casa habito des de 21 març 1703». Va obtenir el títol de notari públic de Barcelona per autoritat reial el 30 d'abril de 1712; set mesos després l'obtingué també per autoritat apostòlica

Com explicarem amb més detall en un altre apartat, Claramunt s'absentà de Barcelona durant el setge de 1713-1714, juntament amb la família Móra. Per aquest motiu, el govern de la ciutat va confiscar els seus manuals, i molt probablement els seus béns, el 30 d'octubre de 1713. Tanmateix, com hem vist, ell continuà exercint el seu ofici fora del cap i casal. Retornà a Barcelona la matinada del 13 de setembre, «a punta del dia», juntament amb el gruix de l'exèrcit d'ocupació.

Però l'oposició de Claramunt a la darrera defensa de Barcelona, que el convertí en botifler als ulls d'uns i altres, no va ser suficient per evitar-li els tràngols derivats de l'ocupació borbònica. Com és sabut, les noves autoritats van abolir tots els títols, oficis i càrrecs concedits en l'etapa anterior, i fins i tot van ordenar-ne la destrucció física. Aquest fet va afectar el notari Claramunt, nomenat sota el regnat de Carles III d'Àustria. Claramunt, doncs, va perdre el títol i el dret a exercir com a notari, tot i que a l'encapçalament de la seva crònica redueix el càstig a una suspensió temporal («me sospengueren de actuar en nom propri los ministros del rey»).

Fet i fet, Claramunt i el seu entorn van trobar la manera d'esquivar aquella situació. I altre cop el notari i mestre Francesc Móra hi va jugar un paper decisiu. Com consta al Manual d'aquest notari,⁴

En Barcelona en el primer día del mes de Febrero de 1715 años, el muy illustre señor don Rafael de Cortada, otro de los

3. Sobre aquest fet, vegeu Albert GARCIA ESPUCHE, «L'«horrorós Siti»: efectes del setge de 1697» a *Barcelona entre dues guerres. Economia i vida quotidiana (1652-1714)*, Vic: Eumo, 2007, p. 147-198, especialment p. 159.

4. AHPB, Francesc Móra, Manual 7, f. 370.

reales ministros que componen la Superior Real Junta de Gobierno y Justicia de este Principado de Cataluña, [a]pareció ante Alexos Claramunt, nottario, vezino de esta ciudad, requiriéndole que a ciertos fines y efetos a su señoría importantes, le convenía [ratllat: «le importava»] llevasse auto y fe pública como dicho sustituto de mí, Francisco Móra, nottario y scrivano de dicha Real Superior Junta, como por la gracia de Dios vivía y estava con espíritu vital.

De todo lo qual doy fe yo, el dicho y abajo escrito nottario, ser assí; como y también le pidió le diessen copia sucinta de esta relación; siendo presentes por testigos el magnífico Josep Duran y Bru, domicello, en Barcelona domiciliado, y Miguel Oteysa, de familia de dicho muy illustre señor don Rafael Cortada.

Amb coneixement i aprovació de les noves autoritats, doncs, Claramunt va actuar com a connotari de Francesc Móra durant gairebé dos anys. A partir del 21 de novembre de 1716 el veiem exercint aquesta mateixa funció a la notaria de Josep Vila. En la seva crònica situa aquest canvi el 1717, any en «que casí», segons explica, i qualifica Vila de «mon amic». El mateix Josep Vila prestà també al seu nom a Francesc Tos i Arquer, que es trobava en la mateixa situació de Claramunt. Anys després, el 1731, Vila féu donació dels seus documents a Claramunt.⁵

Finalment, però, Claramunt va ser revalidat, i va poder exercir, doncs, de nou com a notari, el 16 d'octubre de 1719.⁶ Com ja hem esmentat en una altra ocasió, aquell va ser un context particularment crític per al règim sorgit de la Nova Planta, a causa de la derrota exterior a la guerra de la Quàdruple Aliança i de la resistència guerrillera interior, liderada per Pere Joan Barceló, Carrasquet.⁷ En aquell marc general, les autoritats borbòniques, i en especial la Reial Audiència, van desplegar una política repressiva extrema, però també un seguit de mesures destinades a integrar els col·lectius benestants en el nou ordre absolutista. Entre aquestes mesu-

5. AHPB, Josep Vila, 914/13.

6. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Audiència, reg. 128.

7. Agustí ALCOBERRO, «Crisi i consolidació de la Nova Planta borbònica (1719-1735)», a Joaquim ALBAREDA (ed.), *Una relació difícil. Catalunya i l'Espanya moderna*, Barcelona: ed. Base, 2007, p. 233-259.

res, cal destacar l'alliberament de presos i el retorn de desterrats i exiliats que s'havien manifestat públicament a favor de la dinastia borbònica. La recuperació d'un nomenament austriacista en la persona d'un botifler dels temps difícils s'ajusta plenament a aquesta política destinada a cohesionar i premiar els col·lectius favorables al domini borbònic.

L'actuació notarial d'Aleix Claramunt s'estengué fins al 1751, data molt probable de la seva mort. En aquest moment, però, ja exercia a Barcelona un altre notari Claramunt, probablement descendent o parent d'Aleix: Ignasi Claramunt i Gavarró, que exercí l'ofici entre 1747 i 1786. Un altre Claramunt, Josep Francesc Claramunt i Cardenyes, va actuar entre 1757 i 1792.

Claramunt i el setge de 1713-1714

Segons explica ell mateix, Claramunt abandonà Barcelona el 24 de juliol de 1713, el dia abans que l'exèrcit de les Dues Corones, comandat pel duc de Pòpoli, posés setge a la ciutat. Ho va fer en companyia del notari Francesc Móra i de tota la família d'aquest. Els refugiats s'establiren a Premià (Maresme), a la casa de la família Busquets. Tanmateix, un mes després, van haver de marxar de nou «ab mossos, no obstant los camins no éran segurs» a Samalús (Vallès Oriental), a la casa de la família Berenguer. Aquí s'hi estigueren fins als primers dies de 1714. Aleshores, però, Claramunt va haver de marxar, deixant en aquest cas la família Móra. La destinació següent de Claramunt va ser Granollers, on s'hostatjà a la casa de la família Huguet. A la fi de març, però, el notari es desplaçà a la vila de Sarrià (Barcelonès), tot constatant que les posicions de l'exèrcit assetjador de Barcelona constituïen la «part més segura de Cattelunya». A Sarrià, Claramunt residí a la casa Anglí, «mon oncle materno, en companyia de Pau Modolell, pagès, y Madalena, sa muller, cusins meus». Tal vegada la seguretat del lloc el porta a descriure, per primera vegada, les condicions físiques de l'estada: «ab gran incomoditat, sens llansols, mantas ni flassada, sols ab 4 tamborets de campanya.» Com ja hem esmentat, Claramunt entrà a Barcelona el 13 de setembre, juntament amb l'exèrcit d'ocupació amb l'objectiu de «vèurer mare y demás personas de ma estimació».

Cada una de les estades de Claramunt durant el setge respon a un tipus de conflictivitat específica, que acabarà obligant el notari a desplaçar-se de nou. Així, a Premià va ser testimoni involuntari de la resistència a les tropes ocupants en els primers dies de setge. Com recorda

Claramunt, les viles de Teià, Premià i Vilassar es van fortificar i van plantar cara a l'exèrcit borbònic, motiu pel qual les dues últimes van ser cremades el 20 d'agost. El notari fa responsable de la resistència Amador Dalmau, «al qual li dèyan rey, puis tota la paysanisca obeýan a ell, y tenia entre somatens, voluntaris de cavall y micalets uns 4.000». De fet, Amador Dalmau i el seu fill, Sebastià Dalmau, patriarques d'una de les famílies més riques del país, van apostar hisenda i vides en defensa de la llibertat de Catalunya. La seva casa pairal, a Teià, va ser volada aleshores per l'exèrcit borbònic. En acabar la guerra els seus béns van ser segrestats, i Sebastià va ser empresonat fins al 1725, quan va poder exiliar-se a Viena.⁸ En tot cas, la crema de Premià i Vilassar a càrrec de les tropes borbòniques degué encendre els ànims de la població, motiu pel qual els Claramunt-Móra, botiflers reconeguts, van optar per canviar d'aires.

A Samalús l'estada degué ser relativament més tranquil·la fins que un fet ho capgirà tot: la introducció de l'impost de les quinzenades i la revolta popular que la seguí, a partir del gener de 1714.⁹ Claramunt no explica la causa del moviment popular, però sí que en descriu els efectes: «al janer se remogué (sobre estar quieta la terra) altre vegada lo present Principat, desarmant algunas guarnicions de milícias y ordint-se altres persagis, agafant y composant a qui no seguia llur partit». La repressió va ser brutal, i afectà, entre d'altres, la localitat veïna de Caldes de Montbui, «millor vila de Catalunya», que va ser cremada per l'exèrcit borbònic. És molt probable que en aquell context Claramunt veiés, o conegués a través de testimonis presencials, casos de degollaments col·lectius de centenars d'homes perpetrats per les tropes borbòniques, que ja hem vist que esmenta a la seva crònica. En tot cas, la seva figura havia de generar una hostilitat creixent entre els revoltats. Així, segons explica, va ser amenaçat de mort «per dos ecclesiàstichs y un particular», que l'anomenaren «butifler traydor». Per això es desplaçà a Granollers, la vila més important de l'entorn.

8. Sobre la família Dalmau, continua essent d'utilitat Josep Rafael CARRERAS i BULBENA, *Villarrol, Casanova, Dalmau. Defensors heroics de Barcelona en el setge de 1713-1714*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1995 (reedició facsímil de l'original publicat l'any 1912).

9. Sobre la revolta de les quinzenades, vegeu especialment Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*, Barcelona: R. Dalmau ed., 2005, p. 77-109.

En aquell context, però, ni tan sols les localitats grans devien ser prou segures. Per aquest motiu Claramunt afirma «que fou un miracle que [Granol·lers] no fou cremada y saquejada». És per això, al capdavant, que Claramunt optà finalment per situar-se en la primera línia del setge de Barcelona, amb l'objectiu d'evitar les ires populars i la repressió indiscriminada de la tropa.

Des de la fi de març, doncs, la crònica se centra en els fets esdevinguts al Pla de Barcelona. Tot i que amb una certa brevetat, Claramunt destaca els principals episodis del darrer període del setge. Així, descriu els bombardeigs continuats llançats des del Clot i, sobretot, des del convent dels Caputxins, que causaren una gran mortaldat a l'interior de la ciutat; l'arribada del duc de Berwick, que assumí el comandament de l'exèrcit de les Dues Corones a començament de juliol, i els bombardeigs contra el flanc de llevant de la muralla iniciats aleshores, que en dos mesos aconseguiren l'obertura de set bretxes de dimensions considerables. La crònica de Claramunt es refereix també a les empreses corsàries endegades pel cap i casal i als intents de trencar el setge marítim des de Mallorca. Ho fa, però, en termes displicents, tot remarcant-ne el caràcter forassenyat i utòpic. Finalment, descriu els fets de l'Onze de Setembre, tot minimitzant els intents de resistència. Tanmateix, en remarca les conseqüències tràgiques: «se perdé gran gent, tant de tropes com dels ciutadans.»

El text no fa cap descripció de l'estat de la ciutat el 13 de setembre, quan l'autor va poder-hi entrar. Es refereix finalment al desterrament d'eclesiàstics i altres persones; a la dissolució de les institucions de govern de Catalunya, i a la formació de la Junta Suprema de Política i Justícia, presidida per José Patiño, que ocupà el palau de la Generalitat i que era composta, com explica Claramunt, per «senyors que sempre havían seguit lo partit del rey y se havían ausentats de sas casas». Tanmateix, la crònica no descriu l'empresonament dels caps militars de la defensa ni altres episodis repressius d'importància.

El discurs polític: la legitimació de l'ocupació militar

Més enllà de la descripció dels fets bèl·lics, la crònica d'Aleix Claramunt posa l'accent en la deslegitimació política de la resistència del Principat i, per tant, en la justificació de l'ocupació militar. I ho fa centrant-se en dos episodis clau, que de fet reapareixen, en termes polèmics, en altres escrits i cròniques coetànies de signe polític divers.

El primer episodi, que generà una àmplia literatura política al llarg del setge, és el resultat de la Junta General de Braços de juny-juliol de 1713. El parlament del Principat que votà la resistència va ser molt agitat i no es va resoldre del tot fins que el Braç Militar, en segona votació, va adherir-se a l'opció de la defensa que anteriorment havia aprovat el Braç Reial, o popular. Això s'esdevingué el 5 de juliol. Encara aleshores, però, les resistències dels diputats i oïdors de la Generalitat a proclamar la defensa (i l'oposició també d'una part important del Consell de Cent) van allargar la tensió fins al dia 9, quan l'acord de la Junta General de Braços va esdevenir oficial.

El notari Claramunt subratlla en la seva crònica, de manera sovint esbiaixada i hiperbòlica, les contradiccions d'aquell procés. Així, l'opció de la rendició hauria estat aprovada, en primera instància, pels braços eclesiàstic i militar i pel Consell de Cent. Però les «infectas amenassas y persecuciones públicas de matar y cremar als que no votarían guerra», proclamades per «maliciosos hòmens», haurien tingut tot seguit l'efecte desitjat. Per això, el protector del Braç Militar, Joan de Lanuza i d'Oms, comte de Plasència, partidari de la resistència, i sabedor que molts dels nobles partidaris de la rendició havien abandonat la ciutat, forçà la segona votació del seu braç. D'aquesta manera, segons Claramunt, «lograren lo malintencionat fi y resolgueren guerra y defensar-se, oposant-se axí a la corona de España, nóstron primer jurat rey, y a la de Fransa, y no menos al tractat en lo congrés de Utrech per lo emperador Carlos VI en Alemania y sos aliats (per haver-nos est desengañat que li era forçós evacuar sas tropas tenia en esta província y que acudíssem al remey de la cort de Madrid)».

En la versió de Claramunt, les mateixes amenaces es repetiren de nou en els dies posteriors davant la Generalitat, «volent penjar y matar a aquells, fins los eclesiàstichs, en los tarongers de la matexa Deputació si no resolían la guerra». En definitiva, segons afirma Claramunt, l'opció de la resistència va ser el resultat de la pressió del poble menut, fanatitzat des de les trones. Cosa que li permet etzivar un elitista «*stultorum infinitus est numerus*».

L'altre episodi que Claramunt destaca es produí a la fi d'abril i començament de maig de 1714. Aleshores, Jean Orry, en representació de Felip V, intentà una darrera negociació amb els resistents i s'entrevistà amb el coronel Sebastià Dalmau. La resposta negativa dels defensors de Barcelona es basà en un equívoc, probablement intencionat. El 23 d'abril havien arribat a la ciutat unes cartes signades per Carles III (ja aleshores emperador Carles VI) i per la seva esposa, Elisabet-Cristina, adreçades a la

Diputació del General, el Consell de Cent i el Braç Militar. S'hi informava, de manera equívoca, sobre el resultat del tractat de Rastatt, recentment signat entre Lluís XIV i Carles, d'esquena a Felip V, i s'hi donaven esperances sobre una ràpida resolució del setge.

Tot plegat va ser, molt probablement, una maniobra del marquès de Rialp, el català Ramon de Vilana-Perles, llavors secretari d'Estat del Consell d'Espanya a Viena. No cal dir, però, que l'esmolada (i molt necessitada d'arguments) maquinària de propaganda dels defensors de Barcelona es féu càrrec d'imprimir i difondre a corre-cuita i massivament les cartes, tot alimentant la confiança en les possibilitats reals de victòria. En aquell context, l'ambaixada d'Orry semblà confirmar la veracitat del contingut de les missives, i la situació més o menys complicada en què hauria quedat la causa de Felip V després del tractat de Rastatt. En tot cas, l'ànim col·lectiu amb què els defensors van rebre les propostes d'Orry no podia ser-hi gaire favorable. Ho remarca el mateix Claramunt:

Y confiats estos de Barcelona de una vanas veus y cartas de son archiduch que tenia firmada la pau ab Fransa, y que los españoles no podrían tener consuelo dels francesos, y que per consegüent, essent sols, no exirían bé de la empresa del citi de Barcelona, y que se obligàvan ab la terra fer-los retirar de Cattalunya.

Cal dir que, en aquest punt, el diagnòstic de la importància d'aquell fet, i de la causa del comportament que hi tingueren els catalans, és totalment coincident amb el que féu, anys després, des de l'exili vienès, l'austriacista Francesc de Castellví, el millor cronista de la guerra de Successió. Escriu Castellví:¹⁰

estos actos de esperanza radicaron más aquellos naturales en el empeño de defenderse, y fueron las razones y motivos porque no quisieron dar oídos a las proposiciones que Mr. [Jean] Orry en últimos de Abril de 1714 insinuó a [Sebastià] Dalmau, porque habían concebido esperanzas de ser promptamente socorridos.

10. Francesc de CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, edició a cura de J. M. Mundet i J. M. Alsina, Madrid: Fundación Elías de Tejada y Erasmo Pércopo, 1997-2002, 4 v., v. IV, p. 90-91.

La guerra de la Quàdruple Aliança

Quan Aleix Claramunt redactà l'encapçalament del seu *Primum manuale...*, feia pocs mesos que havia estat revalidat com a notari i, molt probablement, que havia recuperat les seves actes dels anys 1712-1715. Per això en el text es referí, de manera molt explícita, als esdeveniments més recents. Claramunt recordà que l'estiu de 1718 va partir del port de Barcelona, rumb a Sicília, «una armada de 800 velas y 35 mil homes y 4 mil cavalls a recobrar Sicília». Aquest contingent s'afegí al que, un any abans, havia conquerit Sardenya a l'emperador Carles VI. Tanmateix, després de la derrota naval amb els britànics i de les derrotes en terra amb els imperials, el contingent que aconseguí retornar d'una i altra illa s'havia reduït de manera substancial i dramàtica: «Y tornaren en esta ciutat en 10 agost de 1720 ab tres viatges uns 20 mil hòmens y sens pertrechos, havent de evaguar Sicília y Serdenya.» Aquesta va ser la primera (i única) gran derrota internacional de Felip V, cosa que va suposar, en paraules d'Aleix Claramunt, «que se murmurà la pau general».

Com hem demostrat, la resistència interior i exterior a Felip V va creure, en aquell context, que era possible la recuperació de les constitucions i llibertats de Catalunya.¹¹ Probablement des d'aquest mateix diagnòstic, però amb un objectiu radicalment oposat, Claramunt va optar, en aquelles mateixes dates, per redactar en el manual l'encapçalament de la seva crònica «per desengany dels esdevenidors».

Les altres cròniques del setge de Barcelona de 1713-1714

Com ja hem esmentat, el text del notari Aleix Claramunt resulta força excepcional. En ple setge de la ciutat, l'impressor Rafael Figueró publicà al cap i casal una *Gazeta de Barcelona*, o *Continuación del Diario del*

11. Agustí ALCOBERRO, «Exili interior i exili exterior: una correspondència austriacista inèdita (1721-1724)», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols* (Barcelona), XXI (2003), p. 321-360. «Cantant les absoltes a Alberoni. Dos poemes clandestins de la resistència austriacista a Felip V (1719-1720)», a Eulàlia MIRALLES i Josep SOLERVICENS (eds.), *El redescobriment de l'edat moderna. Estudis en homenatge a Eulàlia Duran*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Universitat de Barcelona, 2007, p. 233-252.

Sitio y Defensa de Barcelona, que assolí quaranta-dos números entre juliol de 1713 i agost de 1714. Figueró, com altres impressors, publicà també en aquell període diverses relacions puntuals, a banda de textos de justificació política. La resposta borbònica més significativa va ser la *Relación Diaria del Sitio de Barcelona, capital del Principado de Cataluña*, impresa a Girona per l'impressor francès Gabriel Bro a les acaballes de 1714. Ambdós documents, la *Gazeta* i la *Relación*, constitueixen algunes de les peces més antigues de la història del periodisme a Catalunya.¹²

Per contra, la dietarística institucional, tan circumstanciada en altres moments, resulta aquí particularment avara. No disposem de la documentació del Braç Militar ni de la Conferència dels Tres Comuns (que aplegava aquesta institució, la Generalitat de Catalunya i el Consell de Cent). Per la seva banda, el *Manual de Novells Arditers*, o *Dietari de l'Antic Consell Barceloní*, es limita a deixar constància de l'activitat institucional diària portada a terme pels consellers i d'uns pocs esdeveniments més o menys discontinus o anecdòtics.¹³ El Dietari de la Generalitat es mostra particularment parc en la seva informació a partir de gener de 1713, i s'atura de manera dràstica el 10 de desembre d'aquell any, tot deixant-nos sense informacions dels episodis més importants del setge.¹⁴

Cal assenyalar, però, que els anònims Annals consulars de la ciutat de Barcelona¹⁵ destinen una part important del tercer volum (centrat en els anys 1701-1727) al setge de 1713-1714; l'autor hi aplegà, a més, un gran nombre de documents de primera mà. També cal destacar les abundoses notícies referides a la vida quotidiana durant el setge, i en especial a la religiositat col·lectiva, recollides en el *Llibre d'òbits de religiosos (OCD)* del frare Manel Soler del convent de Sant Josep de Barcelona, també conegut com *Dietari dels Caputxins*.¹⁶ El document, de 124 folis, presenta notícies ordenades cronològicament des de l'any 1710 fins al 1775. Tanmateix, el setge de 1713-1714 ocupa gairebé la meitat del text. També hi resulten

12. Hem preparat l'edició d'ambdós textos: *Diario del sitio y defensa de Barcelona*, edició de Mireia CAMPABADAL I BERTRAN. Estudi introductori d'Agustí ALCOBERRO i Xevi CAMPRUBÍ, València: ed. 3 i 4, 2009 (en premsa).

13. Aquest període queda registrat a *Manual de Novells Arditers*, vulgarment anomenat *Dietari del Antich Consell Barceloní*, v. 28, 1712-1714, Ajuntament de Barcelona, 1975.

14. *Dietari de la Generalitat de Catalunya*, v. 10, 1701-1713. Pròleg de Joaquim Albareda i Eduard Martí, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007.

15. Biblioteca de Catalunya (BC), ms. 173.

16. Biblioteca de la Universitat de Barcelona (BUB), ms. 386.

d'interès algunes notícies de la postguerra i de l'exili, com la que es refereix a la mort de Francesc Bataller, que havia estat prior del convent, provincial dels caputxins i catedràtic a la Universitat de Barcelona. Bataller va ser desterrat per Felip V i, a l'exili, esdevingué bisbe d'Ugento (Pulla, Regne de Nàpols), on morí l'1 d'octubre de 1735; en saber-ne la notícia, tres mesos més tard, el convent de què havia estat «fill de àbit y professia» li dedicà un ofici solemne.

També cal referir-se, en l'àmbit internacional, a diverses publicacions polítiques britàniques, com el *Case of the de Catalans Considered* i *The Deplorable History of the Catalans*, ambdues publicades a Londres el mateix 1714.¹⁷ A França cal destacar la *Histoire de la dernière revolte des catalans et du siège de Barcelonne*, impresa a Lió el 1715. L'obra, dedicada al duc de Berwick, va aparèixer en forma anònima, tot i que ha estat atribuïda a Anthelme de Tricaud, prior de Belmont.¹⁸

Sobre aquestes bases, però també sobre una abundosa documentació de tipus documental, epistolar i oral, Francesc de Castellví construí les magnífiques *Narraciones históricas*, a les quals ja ens hem referit. Cal remarcar, però, que l'obra de Castellví només va ser coneguda al Principat a partir de l'edició del llibre de Salvador Sanpere i Miquel *Fin de la Nación Catalana* (1905). En els anys següents, els descendents de Sanpere van fer donació a la Biblioteca de Catalunya de la còpia que aquest féu del manuscrit de Castellví, custodiat al Haus-, Hof- und Staatsarchiv de Viena. Com hem assenyalat, malgrat el seu enorme valor històric, en especial per a Catalunya, l'obra de Castellví tot just ha estat editada molt recentment per una fundació privada amb seu a Madrid.

Més difícil encara resulta rastrejar les cròniques i els dietaris personals referits al setge. El mateix Francesc de Castellví utilitzà àmpliament una *Relación del origen y de lo que Juan Francisco Verneda ha observado desde el año 1680, que pasó a la ciudad de Barcelona, hasta el presente*, que el cunyat de Vilana-Perles i agent secret imperial a Barcelona durant el setge lliurà al cronista el 1731. Segons Castellví, l'obra de Verneda era la «respuesta de un supuesto manifiesto que en 1715 se esparció en Viena,

17. N'hi ha traducció catalana, Michael B. STRUBELL (ed.), '*Consideració del Cas dels Catalans*', seguit de '*La Deplorable Història dels Catalans*', Barcelona: Curial, 1992. Sobre aquest tema, vegeu Joaquim ALBAREDA, *El «Cas dels Catalans». La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió (1705-1742)*, Barcelona: Fundació Noguera, 2005.

18. Se'n conserva un exemplar a BC, Fullets Bonsoms, 716.

cuyo autor se decía ser don Manuel de Medina, secretario que fue del general Villarroel en Barcelona».¹⁹ Tanmateix, cap de les dues obres no ha estat localitzada.

Per la seva banda, a Milà es publicà el 1716 el *Theatro de desdichas, gemidos y lágrimas de España y de los verdaderos españoles que por concurrir a la libertad de su patria se declararon por el partido austríaco y an sido abandonados por los aliados*. L'obra, escrita per un eclesiàstic castellà anònim que participà en la defensa de Barcelona, té un gran interès com a peça del pensament polític austriacista d'aquell regne.²⁰ El text descriu i interrelaciona també els grans episodis de la guerra, i dedica un espai destacat al setge de la capital del Principat i a la repressió i als desterraments decretats en els dies posteriors a l'Onze de Setembre, que el seu autor visqué en primera persona. El *Theatro* es fa ressò, però, d'alguns rumors difamatoris que s'escamparen per la ciutat contra el seu conseller primer, Rafael Casanova. Anys més tard, el 1728, l'últim conseller en cap vindicà el seu honor en una carta adreçada a un amic seu exiliat a Viena. El text, publicat per Castellví,²¹ és de gran interès perquè revela diversos detalls poc coneguts del setge, com la rivalitat entre Casanova i el conseller segon Salvador Feliu de la Penya, a qui acusa d'haver-se inventat la difamació.

Pel que fa a les cròniques personals redactades a l'interior, a banda de la que ara presentem, tot just en podem esmentar tres més, de dimensions i interès molt diversos.²² Totes elles van ser escrites en català i, com es veurà, han sobreviscut de maneres poc o molt estranyes o excepcionals. Tot plegat ens fa suposar que en el seu moment degueren existir altres textos similars, i ens permet esperar raonablement que, tard o d'hora, se'n descobriran més.

19. Francesc de CASTELLVÍ, *Narraciones...*, IV, p. 133.

20. N'hem fet una descripció àmplia a Agustí ALCOBERRO, «Una visió de la Guerra de Successió des de l'exili: el *Teatro de desdichas* (Milà, 1716)», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics* (Barcelona), XVIII (2007), en premsa. Vegeu també: «"Monarquia moderada" i "Llibertat de la pàtria". Notes sobre el pensament polític de l'austriacisme castellà a l'exili», *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 27 (2007), p. 173-196.

21. Francesc de CASTELLVÍ, *Narraciones...*, IV, p. 442-449. Sobre aquest tema vegeu: Agustí ALCOBERRO, «Difamació i vindicació de Rafael Casanova: el primer episodi (Barcelona, 1714-Milà, 1716-Viena, 1728)», *Modilianum. Revista d'Estudis del Moianès*, vol. VII, núm. 38 (2008), p. 51-60.

22. Preparem l'edició crítica de les cròniques del setge de Barcelona de 1713-1714, que esperem enllestir en breu.

Així, tenim d'una banda la *Succinta memòria de lo que passà en pèndrer la resolució lo Principat de Cathalunya de sa defensa, en la Junta de Braços Generals per est Principat convocada als 30 de juny de 1713. Y relació breu del siti de Barcelona que se comensà a 24 de juliol de l'any 1713 fins als 13 de setembre de l'any 1714, que se entregà esta capital a la deguda obediència del rey nostre senyor (que Déu guarde), y entrega dels portals y Monjuich a l'excel·lentíssim senyor duch de Berbich, generalíssim de las Dos Coronas*. El text, de 112 pàgines numerades, precedeix una col·lecció de la *Gazeta de Barcelona / Continuación del Diario del Sitio de Barcelona* conservada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona,²³ i va ser utilitzat per l'historiador Salvador Sanpere i Miquel. Escrit en clau borbònica, es refereix sovint —en forma de comentari, ampliació o esmena— a la publicació impresa que encapçala. D'altra banda, hi ha poques concessions a l'esfera subjectiva, per la qual cosa els indicis sobre el seu autor són escassos o molt indirectes.

També hem trobat una mena d'epíleg de la *Gazeta de Barcelona / Continuación del Diario del Sitio de Barcelona* que acompanya un altre exemplar de la col·lecció, conservat al mateix arxiu.²⁴ El text manuscrit, que ocupa tot just quatre folis, és encapçalat amb la nota següent: «Per a haver faltat la continuació del Diari, poso-la per nota lo suchseit en los paratjes en què me he trobat en lo siti y defensa de Barcelona.» La darrera notícia és, però, la següent: «Lo día 11 de agost 1714 continuaren las baterias en bàtrer la runa de todas las bretxas y, a la mitjanit, abocaren tots los morters de bombas al baluart de Llavant. [...] Luego se tornà a las armas ab un foch orrorós tant de una part com de altra y esto durà fins clòurer la nit.»

Però la història més curiosa correspon a la crònica de l'advocat austriacista Manuel Mas i Soldevila, que va ser membre de la Junta dels Vint-i-quatre nomenada pel Consell de Cent el febrer de 1714 per fer-se càrrec de la defensa.²⁵ La seva *Relació del siti del 1713-1714* ocupa el marge esquerre i els espais en blanc d'una altra obra, redactada anteriorment. Per això no ha estat catalogada com a tal fins a l'aparició, l'any 2000, del volum II.1 del *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)* dirigit per Eulàlia Duran.

23. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), Revistes Sense Data Octau.

24. Té la mateixa referència que el document anterior.

25. Biblioteca Pública Episcopal. Seminari de Barcelona (BPESB). Mas i Soldevila és autor també d'un *Diari des del mes de novembre de l'any 1700 fins lo die 14 d'octubre de l'any 1705...*, que es troba al mateix manuscrit, i que ha estat utilitzat, entre d'altres, per Joaquim Albareda i Josep M. Torras i Ribé.

Recentment n'hem utilitzat alguns fragments a l'exposició *Catalunya i la Guerra de Successió*, que hem comissariat al Museu d'Història de Catalunya (2007-2008). La crònica s'inicia el 19 de març de 1713, amb la marxa de Barcelona de l'emperadriu Elisabet Cristina, i acaba amb la dissolució de les institucions del país, immediatament després de l'Onze de Setembre. Disposa d'un gran interès polític, a causa de les altes responsabilitats que assumí el seu autor, però també d'un gran interès humà, ja que dona un gran nombre de detalls de la vida quotidiana durant el setge. D'altra banda, el text es clou amb un sonet de força interès històric i literari:

*A Barcelona, sitiada en lo any 1713, rendida en lo any de 1714*²⁶

Nostres antigues cartes, rubricades
ab tanta sang, comprades ab la vida,
entenent que de Utrecht en la partida
foren, si se entaularen, barrejades,

Barcelona per si les ha entaulades,
a Déu i a la ventura reduïda;
arma son joc i luego se li envida
per un tahir de flors que a Espanya ha dades.

Lo resto, ab tretze, Barcelona llança;
més com a un trist catorze que li cau,
son rei no acut per guerra ni per pau

y al tahir ab espases acut França.
Perd lo joc, perd quant té, perd l'esperança,
que és lo que, de jugar ses armes, trau.

Després de la caiguda de Barcelona, Mas i Soldevila va patir segrest de béns. Va morir a la mateixa ciutat el 1748, pocs anys abans que l'autor de la principal crònica borbònica catalana, el notari Aleix de Claramunt.

Criteris d'edició: Utilitzem les normes de transcripció més habituals, tendents a respectar escrupolosament l'original, a desenvolupar les abreviatures i a regularitzar l'ús de les majúscules i minúscules, l'accentuació i els signes de puntuació.

26. Mireia CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del Setcents català*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2004, 2 v., v. II, p. 209-210. N'hem actualitzat la grafia.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Crònica del setge de Barcelona de 1713-1714 del notari Aleix Claramunt

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Aleix Claramunt, *Primum manuale...*, foli inicial no numerat (r i v) i f. 142v-147v.

Llibre o manual primer de tots los contractes, llibres de notas, inventaris, càrregs, matrícules, encants, concòrdias, testaments y concòrdias per mi, Alex Claramunt, per las autoritats apostòlica y reial nottari públich reial col·legiat de Barcelona, rebudas. Ço és, des de que fui elet en lo real col·legi, que fou en 30 abril 1712, en lo qual any encara dominàban las armas dels aliats, fins que a causa de haver entradas las armas de España a recobrar esta ciutat me sospengueren de actuar en nom propi los ministres del rey, que fou en primers de l'any 1715. Y de esta circumstància se trobarà una dilatada nota de mà mia pròpria en lo present manual a foli 142, per desengany dels esdevenidors. Y des de dita suspensió tots los actes prenguí los continuí en poder de mon parent y mestre Francisco Móra fins que casí, que fou en lo any 1717, des de el qual any ne fui manual a part en nom de mon amich Joseph Vila, connotari, fins que obtinguí lo privilegi de revolidació, que fou en lo any de 1719, y fou lo segon exemplar.

La introducció del paper cellat fou en abril de 1715, com apar en las instruccions estampadas tinch en mon poder, y las cosiré debant de dit manual o llibre 2, que serà lo primer del paper cellat, junt ab la addició se féu després per las dificultats se suscitaven entre los nottaris sobre el ús del dit paper cellat (o bé la cusiré ab las tatxas dels salaris, o bé en lo tercer manual meu a la cara o en lo llibre de papers curiosos gustaré fer).

Morí Carlos 2 en dia de Tots Sants de 1700, essent yo en Madrid a estudiar a causa de certas pretencions de mon pare, y fins est any 1720 en què se murmurà la pau general y se donà per feta hem passat 3 citis rigurossos en esta ciutat, grans morts, fam, rancors, persecucions y altres missèrias, robos de yglésias, que no és fàcil crèurer-s'o. Y Déu se apiade donant una quietud universal.

/ Y en lo primer full del manual 2 notaré ab més extensió esta veritat. Y advertesch que qui llegirà la història de esta centúria no se admire de qualsevol cosa se pose y aparega impossible, y aviso no és fàcil explicar las parcialitats, omicidis,

baguesas [llegiu: baixeses], penjarellas, morts, rencuentras, fam, misèria y demás tragèdies que ab una contínua guerra tant dilatada se han experimentat.

Y per fin fins vuy que som en lo febrer 24, dia de sant Mathias, de 1721 no tenim alívio sinó pena, havent-se 8 mesos ha moguda la pesta per Déu nostre senyor en Marcella y altres ports de França.

Volgué España ab una armada de 800 velas y 35 mil homes y 4 mil cavalls a recobrar Sicília. Y havent perdut ab batalla naval ab los inglesos, estant ab paraulas de pau y amistat tota nostra armada que fou en lo any 1718, per mals caps se mantingué nostre exèrcit, tenint bonas y favorables batallas a los alemanys, que éran més de 60 mil hòmens. Y tornaren en esta ciutat en 10 agost de 1720 ab tres viatges uns 20 mil hòmens y sens pertrechos, havent de evaguar Sicília y Serdenya. Y luego han passat per a lo Moro, batent-los tres vegadas, trayent-los a la primera de las líneas que éran sobre lo citi de Ceuta, y se veuran sobre este assumpto vârios papers en lo llibre de papers curiosos.

[142v] Esta nota és en conseqüència de la de la cara del present manual.

Ad perpetuam rei memoriam.

Noverint universi.

Com als 24 del mes de juliol de l'any 1713, per ocasió de haver la present ciutat de Barcelona, ab intervenció dels tres brassos, ecclesiàstich, militar y real, havent ajuntat Parlament des de el dia 30 de juny de dit any; prechint unas pregàries molt solemnes de las iglésias per son orde y ab grans penitències anant a la Seu, ahont en lo altar major se posaren tots los sants patrons y la Mare de Déu de la Mercè, aportada ab gran professó y assistència de tota la ciutat, confessats y combregats; declararen lo dia 5 lo bras ecclesiàstich, militar y Consell de Cent submètrer-se y implorar la clemència de nostre rey y senyor don Felip 5 (Déu lo guarde).

Y com esta declaració fos contrària a molts maliciosos hòmens (en atenció al que declararé en lo primer full del present manual *ad futuram rei memoriam*) procuraren a sas infectas amenassas y persegussions públicas de matar y cremar als que no votarian guerra. Y axí lo dia 7 subsegüent, lo protector qui era del bras ecclesiàstich [per: militar], lo compte de Plassencia, sabent que molts dels que votàran segons Déu y consièn- / [143r] cia submètrer-se, temerosos de ditas amenassas y per altres desmans succehían dins los congressos, se havían escondidament ausentats de esta ciutat, féu tornar a congregar dit bras, tornant maliciosament a proposar si se votaria defensar-se o submètrer-se a dita sa magestad. Y lograren lo malintencionat fi y resolgueren guerra y defensar-se, oposant-se axí a la corona de España, nóstron primer jurat rey, y a la de Fransa, y no menos al tractat en lo congrés de Utrech per lo emperador Carlos VI en Alemanya y sos aliats (per haver-nos est desengañat que li era forçós evacuar sas tropas tenia en esta província y que acudíssem al remey de la cort de Madrid).

Y luego feren congregar lo Consell de Cent de esta ciutat y ab las matexas amenassas resolgueren defensar-se y se agermanaren ab lo bras real, que des de el primer congrés resolgué guerra. Y no obstant que estas resolucions fossen consultivas y no decissivas, per tocar la decissió als deputats y oïdor[s] de est Principat, fou tant grave lo pecat que los maliciosos se valgueren del matex medi de las amenassas, volent penjar y matar a aquells, fins los eclesiàstichs, en los tarongers de la mateixa Deputació si no resolían la guerra.

Y luego la resolgueren y publicaren, essent lo abat [de Sant Pere de Galligans, Francesc Antoni de] Solanell, diputat eclesiàstich, qui passà grans treballs. Y fou tal la alegria / [143v] del poble que no la puch ponderar. Y predicant per las tronas palesament era guerra de religió, projectant lo fals motiu que Tarragona nostre rey y senyor [Felip V] lo entregaria als ingleses y que se subsegueria Barcelona. Y com *stultorum infinitus est numerus*, molts no miràvan la malícia que ponderaré en dit full primer de est manual.

Y preveyent yo, Alex Claramunt, nottari públich reial col·legiat de Barcelona, que la present declaració escrich de mà mia pròpria, lo gran error se cometia voler-se oposar esta ciutat, com se oposà, sens costat ni patrocini algú, al poder y armas de nostre rey y senyor don Felip quint (que Déu guarde y prospere) y del de Fransa, sens conciderar las grans culpas hi havia en est Principat, a tot lo que no consentí ni vingué bé lo braç eclesiàstich; y axí dit dia 24 me ausentí yo Alex Claramunt, nottari sobredit, de la present ciutat en companyia de don Francisco Móra, nottari, mon mestre, y de tota sa família, en la qual casa habito des de 21 mars 1703 que comensí a practicar la art de nottaria; y luego al 25 del dit mes [entengueu: juliol de 1713], dia de sant Jaume, ya fou circuïda o invadida la present y infeliç ciutat per las armas del rey nostre senyor y assitiada. Y essent tota carregada de obediència de nostre rey menos la costa de mar, me n'aní en casa Busquets, de Premià.

Y era tal lo desvergoñiment dels paysans que, encara que passassen per lo camí ral 4.000 hòmens de tropas de a peu y a cavall de l'exèrcit, exían a escu- / [144r] petexar-los. Y demanant-los la obediència per 3 o 4 vegades, responían ab bala y pólvora, fortificant-se Premià, Tayà i Vilassar. Y a instàncias de Amador Dalmau, al qual li dèyan rey, puis tota la paysanisca obeían a ell y tenia entre somatens, voluntaris de cavall y micalets uns 4.000. Y assò no obstant, precehint molts avisos a dits llochs per donar deguda obediència que si no serien cremats, lo dia 20 de agost a las 7 del matí aparegué un destacament que venia de pèndrer la pcessió de Hostalrich ab 4.000 hòmens entre cavalleria y infanteria. Y tenint en Vilassar y Premià grans escopetadas, fugiren al pic del sol ab aquella tribulació per las montañas fins a Vallromanas, sens ohir missa, y era diumenja, y cremaren dits dos llochs. No's pot explicar la confusió hi hagué. Y assò no obstant, no volgueren donar la justa obediència.

Y fou precis fugírem ab mossos, no obstant los camins no éran segurs, en casa de Berenguer, de Samalús. Y mantenint-me allí fins al janer, se remogué (sobre estar quieta la terra) altre vegada lo present Principat, desarmant algunas guarnicions de milícias y ordint-se altres persagis, agafant y composant a qui no seguia llur partit. Y tenint yo algunas persegusions de mort per dos ecclesiàstichs y un particular que éran ab los sediciosos per discórrer la rahó y dir-me «butifler traïdor», després que un destacament de l'exèrcit cremà Caldas, millor vila de Catalunya, / [144v] me precisaren retirar-me de dita casa de Berenguer, dexant-i mon mestre senyor Móra y senyora Narcisa, sa muller.

Y me n'aní en la villa de de Granollers, que fou un miracle com no fou cremada y saquejada, ahont me estiguí en casa Huguet fins als derrers de mars, vuyt dias després de Pasqua de Resurrecció. Y de allí me'n vaxí a l'exèrcit, part més segura de Cattalunya, en casa Anglí, de Sarrià, mon oncle materno, en companyia de Pau Modolell, pagès, y Madalena, sa muller, cusins meus, ab gran incomoditat, sens llansol, mantas ni flassada, sols ab 4 tamborets de campana.

Fins que per assalt general las reals armas de nostre rey y senyor (que Déu guarde) don Felip 5 guañaren aquesta ciutat lo dia 11 a punta de dia del mes de setembre de 1714, y entraren las armas a tots los puestos y portals a 13 del matex. Ahont se perdé gran gent, tant de tropas com dels ciutadans. Gran llanto causa lo contar esto. Y durant dit siti de Barcelona, que ha durat per espay de un any, un mes y 18 dias, no han succehit sinó robos, cremas de moltíssims llochs y vilas de gran circumstància, saqueichs, morts penjats per los abres, degollaments no sols de dotsenas sinó de sis y set-cents hòmens y soldats.

Y tot era un persagi, atropellant lo entrar socorros de Mallorca a Barcelona no obstant la gran armada de més de 30 vaxells y 4 galeras tenia devant del moll sa magestad, encara que hi perdessen los barcelonins no sols las fustas, però las vidas. De manera que lo dia de sant Llorens, venint de Mallorca unas 64 embarcassions y 4 vaxells, ne foren apressats trenta-y-dos y un vaxell detràs de Monjuich, apressant-o tot sols la / [145] capitana Marlobento, que és un vaxell de 60 canons, y la galera patrona, tot de España, per estar las demás velas de vaxells y galeras alta mar per haver errat lo designe del comboy; que de est a topar-s'i sols las 4 galeras no ne escapava res.

Gran ceguera està estada esta tragèdia. Puix tenint catorse mesos de siti y set brechas ubertas y guañat lo fosso, ni per avisos tinguessen los de esta ciutat hisquessen personas per tractar dependèncias de ella, may volgueren donar ohidos. Y lo pitjor és que sobre tenir un desengany manifest de son amat Carlos 6, archiduc de Àustria, ab carta del mes de juny de 1713, resolgueren dita guerra.

Y estant bloquejada esta capital ab pocas tropas des de 25 juliol, com se ha dit, de 1713, vingué al primer de maig 1714 monsiur Orri, primer ministre de España, ab comició real y ple poder. Y confavolant ab Sebastià Dalmau, que era coronel de

cavallaria en esta ciutat y qui comandava, se offerí que humiliant-se als peus del rey (que Déu guarde) los concediria los privilegis, menos als que éran contraris a la corona. Y confiats estos de Barcelona de unas vanas veus y cartas de son archiduch que tenia firmada la pau ab Fransa, y que los españols no podrían tenir consuelo dels francesos, y que per consegüent, essent sols, no exirían bé de la empresa del citi de Barcelona, y que se obligàvan ab la terra fer-los retirar de Cattalunya.

/ [145v] La qual resposta ohida, y ab gran desconsuelo de la barbaritat dels catalans sobre prevèurer las grans provisions de boca y guerra, havent-se desembarcat 140 canons, 65 morters, 8.000 bombas, unas 200.000 balas de artilleria, y que sempre tenían combosys; manà dit senyor Orri y lo senyor duch de Pòpuli, allavors capità general de l'exèrcit, atacar los Caputxins, que estàvan ben fortificats per los de esta ciutat. Y se atacaren als primers de maig des de prop de Gràcia. Y fent bretxa als Caputxins, se abansà y guanyà.

Y fent-se allí uns cordons, hi posaren 25 morters, disparant de contínuo 25 bombas a la ruhina, a més de las que se havían disparat des del Clot. (Gran càstich de Déu és estat a esta ciutat, qui bé mira las cosas que se han vistas des del primer dia de esta centúria, segons consta en lo que tinch notat a la cara del present manual de ma lletra pròpria per esdevenidora memòria y exemplar dels qui ho llegiran).

Y luego, lo dia 7 de juliol 1714 arribà lo senyor duch de Bervich, venint ab ell 52 batallons, poch més o menos, de infantaria francesa, y se n'anà lo senyor duc de Pòpuli. Y comensà a atacar esta plassa lo dia 12 del matex mes de juliol des de la Creu de Sant Francisco. Y se comensà a disparar ab 62 canons de artilleria y 25 morters de bombas lo dia 25 de juliol, dia de Sant Jaume, que cumplí lo any que aguardava ab los brassos oberts sa real magestad (que Déu guarde). Y se feren 7 brechas: al Valuart del Portal Nou, a la cortina de la / [146r] muralla de devant la Fusina, o Sant Agustí, al Valuart de Santa Clara, entre lo Valuart de Santa Clara y lo Valuart de Llevant, 2 en lo Valuart de Llevant y en lo Valuart de Santa Eulària.

Y per todas estas parts, no donant ohidos los citiats als avisos y señals se'ls donaren per part de dit senyor duch de Bervich, que vingué ab ple poder y com si fos la matexa persona del rey, se avansà ab gran foch a punta de dia del dia onse ab 15.000 hòmens. Y fent-se dueños al primer assalt de tota la cortina des de Sant Pere a la Pescateria y Ocata, ab todas las cortaduras y no menos de todas las baterias tenían los acitiats.

Y no obstant assò, se detingueren las tropas, fent alto en tots los dits paratges. Y fent-los differens señals perquè se rendissen y no passassen per un degüello y saco, que may donaren ohidos, sinó foch y més foch. Fins a las 4 de la tarde, que veyent no y havia més remey, y que se'ls acostàban las tenebras de la nit, feren llamada y demanaren suspensió. La qual se'ls concedí benignament per dit senyor duch de Bervich, aguardant-los 24 horas.

Y a las 4 de la tarde del día 12 hisqueren 3 personas a dar la obediència a mercè del rey. Y no dexà lo mal esperit de remòurer a tot lo exèrcit, posant-se en arma per entrar a degüello, disparant totas las baterias. Y se assossegà per haver-se ocasionat / [146v] dit desorde de haver-se posat foch en las cortaduras a 3 differens almagazens de granadas reals. Y luego tornaren las 3 personas de donar la obediència. Y entraren a la nit a ocupar alguns puestos.

Y a punta del dia de 13 entrí dins de esta ciutat a vèurer mare y demás personas de ma estimació. A tot lo que fui testimoni per topar-me en lo camp retirat y al costat del brigadier y coronel el visconde del Puerto, segons consta en las certificatòrias que per nota de mos serveys.

Sens los de mon pare, que-ls té de més de 35 anys servint en guerras vivas al rey, y en particular en estas guerras de Cattalunya ha seguit sempre lo partit del rey, ab un germà meu anomenat don Salvador Claramunt, sens saber res de ells y abandonant casa y família per espay de 10 anys, més que menos. Y actualment se tróban de guarnició en Cadis, lo pare de capità y comisari de la Real Artilleria de l'exèrcit de Andalusia y plassa de Cadis. Qui se topà en la batalla de Almansa, en l'any 6; presoner 3 vegadas de las tropas de l'arxiduch; ferit diferents vegadas; y lo any 7 catiu en Oran, que-s perdé per causa de haver-se passat a l'archiduch ab lo socorro y galeras hi anàvan lo marquès de Santa Cruz. Y lo germà se troba ab plassa de alférez.

Y de tot procuraré tenir certificats en mon poder. Perdent ma casa gran y mobles lo any 1697 ab lo citi hi hagué, en lo carrer de Basea, / [147r] que hi és Sant Alex. Y altre en lo citi de 1706, quant succehí lo eclipse horrorós designat en la cara de est manual. No he vist sinó treballs, encara que jove. Y hauria de menester una rayma de paper per explicar-o tot lo que he vist de tragèdies.

Luego que fórem entrats en esta ciutat, se feren alguns desterros de differens personas, axí ecclesiàstichs com seculars, y en particular de beatos, per haver estat la cisma de esta perdicció. Y los concellers y diputats foren despullats de sos càrrechs. Y se formà nou govern de administradors en dita casa de la ciutat y de Junta Superior, que concistia ab lo intendent don Joseph Patino, don Joseph de Marymon, don Rafel de Cortada, don Francisco de Ametller y don Joseph de Alòs, senyors que sempre havían seguit lo partit del rey y se havían ausentats de sas casas. Y estos componían la Junta Suprema de Política y Justícia, evocant-i causas tocants a cort y Audiència, en la Deputació.

Y axí lo que ab darramament de molta sanch havien alcanSAT nostres passats lo perdérem derramant-ne moltíssima per a pèdrer nostres privilegis que tant havían costat. Y haver-los volgut pèdrer tant voluntàriament, com sobre resta explicat, no essent de la intenció de la magestad en llevar-los. Y se pòdan donar moltas gràcias a Déu com tots los habitants no foren degollats y saquejats, que se pot atribuhir a miracle y a la gran / [147v] clemència del rey nostre senyor, que no ha permès se venjassen los agravis se li havían fet. Vulla sa divina magestad mirar-

nos ab ulls de pietat perquè sapiam esmenar-nos y cumplir a la obligació de lleals vassalls. Que ab lo temps se acomòdan las cosas. Axí sie. Amén.

Y després se desarmà tot lo Principat y esta ciutat fins prohibir-se las espadas. Y yo, per donar exemple, no obstant las circumstàncies referidas, me la lleví.

Y durant lo dit siti rebí alguns actes fora la present ciutat y en lo matex exèrcit, y són com se seguexen.

[Segueix una acta notarial redactada a Premià el 2 d'agost de 1713]

